

En respons på det igangværende liturgiarbejde

Af *Flemming Baatz Kristensen, Sognepræst (kbf.), Sct. Pauls' Kirke, Århus & Peter E. Nissen, Præst i Bramming Frimenighed, Bramming*

Overordnet bunder nedenstående kommentarer i en grundlæggende tro på liturgien som et redskab til berigelse, fornyelse og fordybelse samt et ønske om at berige gudstjenestens liturgi i Folkekirken. De bunder også i en bevidsthed om at folkekirken er en del af det globale kirkelige fællesskab.

1. Kommentar på spørgsmålet om autorisation og frihed

- (a) Vi **anbefaler** at autorisation af Den Danske Folkekirkes gudstjenesteordning fortsat bibeholdes, og at det sikres at biskopperne og stifterne har ekspertise på området.

Vi er enig i rapportens anbefaling af at autorisation er nødvendig for at "give en gudstjenesteordning og et ritual juridisk gyldighed og at værne om og fastholde et læremæssigt indhold. På den måde kan man sige, at autorisation sikrer, at der findes fælles udtryk for det, som Den Danske Folkekirke anser for at være sine "ufravigelige teologiske grundantagelser" (s.13). Rapporten har syn for den aktuelle spænding, der finder sted i gudstjenestelivet, på baggrund af det 21. århundredes pluralisme i det danske samfund og i forholdet mellem stat og kirke. Vi er enig i at autorisation "er med til at beskytte både præst og menighed" (s.15), og at det gejstlige tilsyn er med til at sikre "sammenhæng i kirken" og forudsætter 'liturgisk teologiske kompetencer."

- (b) Vi **anbefaler** at fortsat autorisation lægger vægten på at fastholde de klassiske led og det klassiske bibelske indhold som kendetegner traditionelle kristne gudstjenester.

Det er afgørende at folkekirken i sin liturgi afspejler den globale almenkirkelige tradition som i sin fylde og spiritualitet, overleveret gennem århundreder, binder den globale Kirke sammen. Baseret på den bibelske åbenbaring er liturgien i sig selv autoriserende, og sandt gudstjenesteliv kendes ved at det bygger sin praksis på Bibelen og sakramenterne. Vi **anbefaler** derfor at fortsat autorisation lægger vægten på at fastholde de klassiske led og det klassiske bibelske indhold, som har kendetegnet kristne gudstjenester til alle tider overalt i verden – dvs. de almenkirkelige led som den lutherske reformation fornyede og som har dannet kernen i Den Danske Folkekirkes liturgireformer gennem tiderne.

- (c) Af de tre skitserede modeller **anbefaler** vi en mellemting mellem model 1 og 3.

Da Den Danske Folkekirke teologisk set er en ret så pluralistisk størrelse (ofte også indenfor pastorater), er det vigtigt at højmesserne har et genkendeligt præg som afspejler en luthersk forståelse af evangeliet og sakramenterne (jf. CA, VII). Det er i det 21. århundrede med til at få lokale menigheder til at holde sammen. I modsat fald kan det forøge splittelsen både lokalt og nationalt i folkekirken i forhold til nuværende status. Vi er enige i at det er gavnligt "at tænke højmesseliturgen som 'idealmeteren'" (s.23). Gudstjenesteordningen af 1992 sammen med Alterbogstillægget giver en god balance mellem fasthed og frihed. Vi er enige i at for stor valgfrihed (model 2) vil stille for store krav til præster og menighedsråds liturgiske viden, og vi tror det er urealistisk at forvente at en så fri liturgisk praksis altid vil bygge på en nødvendig gennearbejdet teologisk refleksion (i pixiudgaven kaldet et 'liturgisk teologisk grundlagsdokument' s.19), som inkluderer hensyn til Den Danske Folkekirkes sammenhængskraft. Vi forestiller os at der gives plads til flere autoriserede variationsmuligheder (som nævnt under model 3, s. 22), uden det dog bliver helt så frit som model 3 lægger op til. Der vil jo stadig være mulighed for at søge om tilladelse til at bruge uautoriseret materiale.

- (d) Vi **støtter** forslaget om oprettelsen af et stående udvalg som kan opkvalificere det liturgiske arbejde i Den danske Folkekirke (s.24).

2. Kommentar på spørgsmålet omkring gudstjenesten

- (a) Vi **anbefaler** at søndagsgudstjenesten bliver en rød tråd i arbejdet med fornyelsen af gudstjenesten.

Der gives i rapporten udtryk for at ”det er ønskeligt at fastholde søndagsgudstjenesten og en vis fælles liturgisk ordning for den” (§2.7). Det er vi enig i.

- (b) Vi **anbefaler** at der i ordningen gives mulighed for procession ved indgang og udgang - herunder at bære Bibelen ind ved indgang. I den forbindelse ville det give mening med mulighed for at indgangsbønnen kan udgå.

Vi ønsker at fremme levende og sanselige gudstjenester og støtter rapportens betoning af at bibelordet skal være ”synlig for øjet” (§4.1).

- (c) Vi **støtter** lægmandslæsning og **anbefaler** i den forbindelse at der åbnes mulighed for at aktivere lægfolk i gudstjenesten (jf. §4.1.).
- (d) Vi **anbefaler** mulighed for at bruge endnu en tekstrække for netop at opnå ”større bredde og dermed en mere nuanceret menneske- og gudsforståelse.” (§4.2.).

Dette giver også mulighed for større præsentation af den kristne tro i sin bredde. Vi mener at en tredje tekstrække skal afspejle den brede internationale kirkelighed, og derfor **ønsker** vi at man bruger The Consultation of Common Texts' (CTT) økumeniske *Revised Common Lectionary (RCL)* for at give gudstjenesterne økumenisk genkendelighed. Man kunne **overveje** at bruge den Romersk-Katolske brug af det samme evangelium i de forskellige tekstrækker for at give en grundlæggende indføring i det enkelte evangelium og dets særart.

- (e) Vi **ønsker** muligheden for at bruge læsninger fra Salmernes Bog som psaltersalme mellem GT-læsning/epistel/evangelium.

Der er på dansk skrevet flere musikalske udgaver med indsungen praksis, og vi synes det er en god måde at bruge de bibelske salmer på, som både har historisk og almenkirkelig legitimitet.

- (f) Vi **ønsker** muligheden for at synge et graduale og/eller et halleluja i forbindelse med evangelielæsningen.
- (g) Vi **støtter** rapportens tiltro til den autoriserede oversættelse som folkekirkens Bibel.
- (h) Vi **anbefaler at** ind- og udgangsbøn gøres til mulighed frem for påbud.

Disse bønner er egentlig til individuelt brug før og efter gudstjenesten og der er netop en dobbelthed med to indledende bønner (jf. §5.2). Kollektens indhold gør dem overflødige.

- (i) Vi **anbefaler** at der fastholdes en autoriseret salmebog som udtryk for en 'salmekanon' for at bevare en fælles salmetradition og ensartethed i gudstjenesten i folkekirken.
- (j) Vi **anbefaler** liturgiske netværk og et nationalt liturgisk center, som kan kvalificere det liturgiske arbejde i folkekirken.

3. Kommentar til dåb

- (a) Vi **støtter** opfattelsen, at det er væsentligt "at holde fast i, at dåb som genfødsel/nyskabelse og velsignelse er knyttet sammen."

Vi er enige i at en for stærk betoning af dåbens skabelsesteologiske baggrund kan betyde, at dåben overvejende får karakter af en velsignelsehandling. Det er derfor væsentligt at fastholde den i rapporten nævnte evangelisk-luthersk forståelse.

- (b) Vi **anbefaler** fortsat fuld tilspørgsel ved dåb

En fuld tilspørgsel fokuserer nemlig på en trinitarisk forståelse i pagtshandlingen mellem Gud og den enkelte (s.104). Denne forståelse bør der være større fokus på (jf. anbefaling s.134).

- (c) Vi **anbefaler** at de centrale dåbstekster (Mark 10,13-16 & Matt 28,19-20) skal bruges ved dåb. Derudover kan der suppleres med andre bibeltekster.

- (d) Vi **anbefaler** mulighed for fuld neddykning med en tilføjelse om, at man skal forsøge at finde et egnet sted i sognet hvor dåbskandidaten hører til.

Det er med til at undgå at dåbskandidaten får et fremmedgørende forhold til sin sognekirke (jf. s.115).

- (e) Vi **anbefaler ikke** et ritual for markering ved genoptagelse i folkekirken.

En rituel markering kan let få skær af en usund folkekirkelig selvhævdelse over andre kirkesamfund.

- (f) Vi **anbefaler** brug af symbolske elementer så som dåbslys, dåbskjole, procession m.m.

Symbolske elementer er med til at tydeliggøre de teologiske pointer, og det er med til at gøre ritualet konkret og festligt. Vi anbefaler også muligheden for at bruge den oldkirkelige praksis med at bruge olie i ritualet.

- (g) Vi **støtter** det synspunkt at drop-in-dåb let kan komme til at forfladige dåben som omvendelsehandling.

- (h) Vi **anbefaler** mulighed for større frihed i ritualet for at have muligheden for at vægte nogle teologiske pointer, samtidig med at det sættes ind i tydelig evangelisk-luthersk ramme.

Vi **anbefaler** mulighed for flere variationer af tekst- og bønnevalg, som kan betone de forskellige trosartikler forskelligt (jf. s.128). Det mener vi også er løsningen på den overordnede udfordring i forbindelse med problemstillingen omkring dåbsteologien (s.50f). Det er vigtigt at sætte dåben i en klar evangelisk-luthersk teologisk ramme, men med mulighed for de forskellige betoning af dåben som folkekirken indeholder. Der skal dog mere til end blot en minimal autorisation (jf. s. 129).

- (i) Vi **anbefaler** at det kunne være ønskeligt med en teologisk gennemrefleksion af en nutidsvarende og erfaringsnær forståelse af mennesket som syndigt.

3b. Kommentarer til nadver

- a) Vi **ønsker** flere alternative nadverindledninger til forskellige helligdage og kirkeåret.

Vi glæder os over de muligheder som gives i Tillæg til Alterbogen af 1993, men mener der med fordel kunne være flere (fx særlige præfationer for advent og helligtrekongertiden og de enkelte helligdage i julen).

- b) Vi **ønsker** desuden flere slutningskollekter som knytter sig til kirkeåret og enkelte helligdage.

Det giver mening og variation at knytte nadveren til den pågældende søndags betydning og budskab. Ved at flette det ind i afslutningskollekten bæres det med ud i hverdagen efter gudstjenesten.

- c) Vi **støtter** betydningen af at knytte nadver og skriftemål sammen og ser mulighederne både som en mulighed forud for gudstjenesten og som en mulighed i gudstjenesten.

- d) Vi **anbefaler** at nadveren fastholdes som et sakramente for døbte og at man finder alternative måde at være inkluderende på.

Man kan inden nadver lejlighedsvis klargøre nadverens betydning for menigheden, og så på den måde give dem valget, hvorved de tager aktiv stilling til spørgsmålet, og hvorved nadverbordet stadig står åbent.

- e) Vi **anbefaler** at man fastholder den oprindelige substans i nadveren så som vin og usyret brød.

Det fastholder nadveren som noget særligt og tilknytningen til den bibelske baggrund. Det forhindrer desuden at nadveren bliver en diskussion om 'smag og behag' omkring mange individuelle ønsker og behov. Det er vigtigt at respekten for nadverens egenart bevares og ikke tilpasses egne ønsker og dagsordener.

Til gengæld lever vi i en tid med større efterspørgsmål på symbolsprog og større international erfaring. Man kunne derfor overveje at gøre det muligt at bruge nogle fra udlandet kendte elementer så som fælleskalk, røgelse og jødisk påskebrød i forbindelse med nadveren.

Bramming, den 15. marts 2021